

Motion till riksdagen 2025/26:3741

av **Helena Lindahl m.fl. (C)**

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2026 inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt förslaget i tabellen i motionen.

Motivering

De gröna och blå näringarna är avgörande för att hela Sverige ska leva och växa. De producerar klimatsmart energi, högklassiga livsmedel och råvaror, öppna landskap samt jobb och tillväxt i såväl den egna som kringliggande branscher. För att näringarna ska nå sin fulla potential behöver deras konkurrenskraft stärkas. De behöver även rustas för att klara ett oroligare säkerhetspolitiskt läge och tilltagande klimatförändringar.

Ett konkurrenskraftigt svenskt jordbruk

Svenskt jordbruk står för god djuromsorg, säker mat, öppna landskap, miljöhänsyn och arbetstillfällen. Det hör till de mest ansvarsfulla i världen när det gäller antibiotika-användning. Förekomsten av salmonella är ringa, omsorgen om djuren är god och klimatpåverkan låg. För att klara livsmedelsstrategins övergripande mål om en ökad livsmedelsproduktion behöver konkurrenskraften stärkas inom hela livsmedelssektorn, från primärproduktion till konsument. Regeringen har under 2025 presenterat en uppdaterad Livsmedelsstrategi 2.0. Man missade tyvärr chansen att konkretisera den tidigare livsmedelsstrategins allmänna målsättningar för svensk livsmedelsproduktion och den innehöll även alltför få reformer som gör skillnad på gårdsnivå. För Centerpartiet råder inga tvivel om att lantbruksföretagens kostnader behöver sänkas och de administrativa bördorna behöver minska.

Kompetensförsörjningen är precis som för andra näringar en stor utmaning för svenskt jordbruk. I dag avstår många företag från att rekrytera på grund av att de inte

hittar rätt arbetskraft och det råder stor brist på individer med praktisk erfarenhet inom djurhållning. Regeringens församlingar av arbetskraftsinvandringen har förvärrat problematiken och den har inte heller gjort tillräckligt den här mandatperioden för att främja kompetensförsörjningen inom den gröna sektorn genom bättre naturbruksutbildningar.

Den fullskaliga ryska invasionen av Ukraina i februari 2022 understryker behovet av att bygga upp en motståndskraftig svensk livsmedelsproduktion. I dag har Sverige alltför låg självförsörjningsgrad och självförsörjningsförmåga när det gäller livsmedel och vi måste sluta blunda för det faktum att vi för flera av våra vanligaste baslivsmedel och kritiska insatsvaror är beroende av import från andra sidan jorden. Detta förhållande måste förändras om vi vill känna oss trygga med att kunna klara en allvarlig kris eller krig i framtiden.

Regeringen har aviserat att man ska investera i beredskapslager för livsmedel och jordbrukets insatsvaror de kommande åren. Det är positivt, men dessvärre har beskedet dröjt. Vid sidan om lagerhållning behöver regeringen investera i ett mer robust jordbruk. Svenskt jordbruk behöver bli mindre fossilberoende och beredskapen på gårdsnivå behöver stärkas, så att det finns förutsättningar att klara exempelvis ett längre strömbrott eller en bristsituation på vatten. Det behöver också skapas förutsättningar att bedriva jordbruk i hela landet, det vill säga även i landets glesbefolkade delar och i landsdelar med sämre odlingsförutsättningar.

Svenskt jordbruk regleras i hög utsträckning av EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Sverige bör vara en aktiv och konstruktiv part i de samtal och förhandlingar som förs om jordbrukspolitiken på europeisk nivå, inte minst i diskussionerna om nästa gemensamma jordbrukspolitik för perioden 2028–2034. På nationell nivå behöver genomförandet säkerställa att de resurser som står till förfogande används så effektivt som möjligt. Ett ökat fokus bör läggas på jordbrukets miljö- och klimatanpassning, innovationsförmåga och konkurrenskraft. Det behövs även särskilda insatser för att underlätta ägarskiftet och för unga lantbrukare att etablera sig.

Regeringen har avsatt medel i den strategiska planen för att kompensera svenska mjölkproducenter för den svenska beteslagstiftningen. Centerpartiet välkomnar denna budgetsatsning, som vi länge har efterfrågat, och förhoppningen är att även kommissionen ska godkänna den. Regeringen borde även verka för att en motsvarande djurvälståndssättning, en dikopeng, ska bli verklighet för svensk nötköttsproduktion. Det behövs fler betande mular i de svenska landskapen och de fyller en viktig roll för att bevara biologisk mångfald och för att upprätthålla den svenska livsmedelsberedskapen. Trots dessa beroenden uppgår den svenska försörjningsgraden på nötkött till endast 58 procent.

Jordbrukets miljö- och klimatanpassning

Stigande medeltemperaturer och de senaste årens återkommande extremväder med såväl svår torka som kraftiga översvämningar visar på klimatförändringens påverkan. För att hantera detta måste det svenska jordbruket intensifiera sina anpassningsåtgärder. Med en aktiv politik för klimatanpassning kan vi förhindra stora produktionsbortfall. Det kräver inte minst kraftfulla och långsiktiga åtgärder för en säkrare och jämnare vattentillgång under växtsäsongen.

Det svenska odlingslandskapet är oumbärligt för att trygga vår livsmedelsförsörjning och producera djurfoder. Det är också hemvist för en rik biologisk mångfald och ett stort antal arter, varav många på senare år återfunnits på rödlistan över hotade arter. I hög utsträckning är det människan som över århundraden har format de landskaps-element som nu utgör den kritiskt viktiga hemvisten och det innebär att den biologiska mångfalden där är beroende av att vi förvaltar och vårdar landskapet på ett gynnsamt sätt. Det ska vara möjligt att bedriva en lönsam och hållbar livsmedelsproduktion samtidigt som vi bevarar och stärker den artrikedom som finns i och omkring odlingslandskapet.

Viltskador

För att möjliggöra en balanserad tillgång på vilt av hög kvalitet och med friska djur behöver jaktlagstiftningen reformeras. Regeringen behöver också leverera på riksdagens mål om antalet vargar samt inrätta den jakt- och viltvårdsmyndighet som utlovats, och som Centerpartiet länge efterfrågat. Regeringen har utlovat åtgärder men vi väntar fortfarande på att se resultat. Viltskadorna inom jordbruket har ökat kraftigt på senare år och det krävs handlingskraft för att minska skador från klövvilt och de stora fåglarna. Även inom skogsbruket orsakar viltet betydande ekonomiska förluster varje år. En långsiktigt hållbar jakt- och viltvårdspolitik med bred förankring behövs för att stävja utvecklingen, men också för att utveckla viltet som resurs.

Ett hållbart fiske

Fiskeripolitiken styrs till stor del genom den gemensamma havs- och fiskeripolitiken i EU. Många vatten gränsar till många stater och gränsöverskridande samarbete är därför en förutsättning för att kunna ha en bra fiskeförvaltning. Särskilt behöver förvaltnings-systemet för Östersjön reformeras för att skapa långsiktig hållbarhet. Tills de förändringarna finns på plats behöver Sverige ta sitt ansvar inom EU och driva på för att de kvoter som tilldelas är hållbara och skyddar ekosystemen.

Sverige har med sin långa kust och stora tillgång till vatten goda förutsättningar att utveckla det hållbara vattenbruket, insjöfisket och det kustnära och regionala fisket. Fisk är ett livsmedel som många människor mår bra av att äta mer av och ur ett sysselsättningsperspektiv har fisket och vattenbruket potential att utvecklas såväl vad gäller odling och produktion som i förädlingsleden. Det småskaliga kustnära fisket är i dag hotat. Miljöförstöring, minskade fiskbestånd, bristande lönsamhet och krånglig byråkrati är några hämmande faktorer. Även förekomsten av säl och skarv försvårar för det svenska yrkesfisket. Allt detta behöver åtgärdas om vi vill ha ett levande småskaligt kustnära fiske i framtiden.

Ökad skoglig tillväxt för ekonomi och klimat

Skogen är en nyckel för att klara jobb, tillväxt, biologisk mångfald och klimatomställning. Centerpartiet vill att Sverige ska ha en växande skogsnäring och hållbar skoglig tillväxt med god och säkerställd tillgång till biomassa från den svenska skogen. Nästan hälften av den svenska skogen ägs av enskilda privata ägare. För många är

skogen som inkomst och säkerhet avgörande för möjligheten att bo och verka i glesbygd. För att hela Sverige ska leva, för svensk ekonomi och möjligheten till export av produkter med ursprung i skogen, liksom för den biologiska mångfalden är skogsbrukarnas insatser oerhört viktiga. Skogsnäringen står för cirka 10 procent av Sveriges totala varuexport. Värdet av skogens nyttor som resurs i den gröna omställningen kommer att öka då skogen är en förutsättning för att vi ska klara våra klimatmål, inte minst genom substitutionseffekter när fossila råvaror ska ersättas med förnybara. Skogen kan bidra till att vi kan ersätta fossila råvaror och samtidigt stärka den resurseffektiva cirkulära ekonomin. Dessutom är skogen en långsiktig kolsänka och viktig för värdefulla ekosystemtjänster. Skogsutredningen har presenterat två betänkanden med flera bra förslag som har förutsättningar att främja ett hållbart skogsbruk och samtidigt öka den skogliga tillväxten. Det är viktigt att förslagen realiseras av regeringen.

Naturvård med respekt för äganderätt och de som berörs

Äganderätten, med sitt egendomsskydd, är inskriven i Sveriges grundlag och i FN:s allmänna deklaration om mänskliga rättigheter, men dess genomslag i myndigheternas hantering och prövning av enskilda ärenden behöver stärkas. Inte minst är det för svensk del viktigt att säkerställa att markägare får ekonomisk kompensation för inskränkningar i ägande- och brukanderätten i den utsträckning de har rätt till. Viktiga steg för att stärka äganderätten togs i de två skogspropositioner som beslutades inom ramen för januariavtalet. För svenska skogsägare finns det en risk att den här mandatperioden blir fyra förlorade år, trots en hög svansföring av Tidöpartierna före valet. Sittande regering har inte maktat med några avgörande beslut vare sig när det gäller att stärka äganderätten eller att nyttiggöra skogens resurser som en hävstång för jobb och grön tillväxt.

Anslagsförslag för 2026 för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Skogsstyrelsen	642 197	–2 800
1:2 Insatser för skogsbruket	574 373	10 000
1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt	243 865	–1 100
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	158 824	±0
1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	9 933	±0
1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar	133 349	±0
1:7 Ersättningar för viltskador m.m.	57 778	±0
1:8 Statens jordbruksverk	937 527	–4 100
1:9 Bekämpning av växtskadegörare	18 000	±0
1:10 Gårdsstöd m.m.	7 681 572	±0
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	194 333	±0
1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027	3 257 312	250 000
1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027	2 204 200	±0

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:14 Livsmedelsverket	727 547	–2 700
1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	131 160	±0
1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	57 413	±0
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	531 000	±0
1:18 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	34 830	±0
1:19 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	24 116	±0
1:20 Åtgärder på fjällägenheter	1 529	±0
1:21 Främjande av rennäringen m.m.	131 915	±0
1:22 Sveriges lantbruksuniversitet	2 421 487	–10 600
1:23 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	848 164	6 500
1:24 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177	±0
1:25 Slakterikontroll	168 053	–700
1:26 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet	1 071 000	65 000
1:27 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	104 000	20 000
1:28 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	200 000	±0
Summa	22 566 654	329 500

Centerpartiet satsar på ett nationellt investeringsstöd för höjd motståndskraft på gårdsnivå, vilket ökar anslagen till 1:12 med 150 miljoner kr 2026 och 250 miljoner kr årligen 2027–2028. Centerpartiet satsar på nötköttsproducenter genom en djurvälståndersättning för dikor, vilket ökar anslagen under 1:12 med 100 miljoner kr årligen 2026–2027. Centerpartiet ökar anslagen till 1:23 med 7 miljoner kr årligen 2026–2028 för bekämpning av almsjuka. Centerpartiet dubblar satsningen för ett pilotprojekt med förmågehöjande åtgärder vad gäller dricksvattenförsörjningen vid höjd beredskap, vilket ökar anslagen under 1:26 med 15 miljoner kr årligen 2026–2028. Centerpartiet vill även stärka medlen för beredskapslager, vilket ökar anslagen under 1:26 med 50 miljoner kr årligen 2026–2028. Regeringen satsar på utökade förvaltningsåtgärder för varg genom att finansiera detta med att skära ned på insatser för skogsbruket. Centerpartiet avvisar denna finansieringskälla, vilket ökar anslagen under 1:2 med 10 miljoner kr årligen 2026–2028 och ökar anslagen under 1:2 med 10 miljoner kr 2026 och 12 miljoner kr årligen 2027–2028. Centerpartiet vill förbättra förutsättningarna för det småskaliga kustnära fisket och avsätter 10 miljoner årligen under 1:27. Till följd av ett större produktivitetsavdrag sänker Centerpartiet den pris- och löneomräkning som görs avseende myndigheternas förvaltningsanslag och investeringsanslag med 25 procent vilket får effekt på samtliga myndigheter.

Helena Lindahl (C)

Stina Larsson (C)

Rickard Nordin (C)

Anders Karlsson (C)

